

گام اروپا برای حفظ «میراث» از سیل

سیل اخیر در ایران، علاوه بر آنکه خسارت‌های بسیاری به جان و اموال شخصی مردم وارد آورد، حدود ۳۰۰ میلیارد تومان نیز به آثار تاریخی کشور، به‌عنوان سرمایه‌های ملی، خسارت زده است. این درحالی است که اگر در این زمینه پیش‌بینی و استحکام‌بخشی صورت می‌گرفت، شاید رقم این خسارت‌ها کمتر بود.

آسیب‌های ناشی از سیل در پراگ

اما تهدید سیل، تنها در ایران متوجه آثار تاریخی نیست. این چالش در کشورهای اروپایی به دلیل وجود رودخانه‌های بسیار در دل شهرهای تاریخی این قاره، ابعاد پیچیده‌تری دارد؛ تاجایی که تجزیه و تحلیل دقیق سوابق آب‌سنجی در رودخانه لن آلمان نشان می‌دهد پل‌های این رودخانه بین سال‌های ۱۲۵۵ و ۱۹۸۴ میلادی ۶۰ سیل را تجربه کرده‌اند؛ این یعنی به‌طور متوسط یک بار در هر ۱۲ سال که ۲۲ مورد آن سیل‌های سهمگین بوده‌اند. پژوهش‌های اروپایی نشان می‌دهد میراث فرهنگی نقش مهمی در زندگی و رفاه اجتماعی و اقتصادی بخش‌های بزرگی از جوامع ایفا می‌کند. این امر در اروپا که برآورد می‌شود بخش گردشگری آن عمدتاً بر منظره‌های تاریخی، ساختمان‌ها، بناهای تاریخی، موزه‌ها و... متمرکز است، ملموس‌تر است. از سوی دیگر، افزایش فعالیت‌های انسانی در کنار رودخانه‌ها در طول زمان، از جمله توسعه شهری و کشاورزی، همراه با اثرات تغییرات آب و هوایی، تهدیدات جدیدی را برای میراث فرهنگی به ارمغان آورده است؛ نه تنها تهدیدات فیزیکی برای ساختمان‌ها و زیرساخت‌های تاریخی، بلکه تهدیداتی که متوجه محتویات موزه‌ها و آرشیوها هستند. این پژوهش‌ها تاکید می‌کنند که حفاظت از منابع میراث فرهنگی باید در برنامه‌های مدیریت ملی بحران قرار گیرد. اگرچه همیشه به این صورت نبوده اما ابتکاراتی برای ترویج حفاظت از منابع میراث از بلایای طبیعی در دهه گذشته وجود داشته است.

پروژه‌های CHEF

مطالعات پارلمان اروپا در سال ۲۰۰۶ درخصوص «حفاظت از میراث فرهنگی از بلایای طبیعی» نشان می‌داد که حفاظت از منابع میراثی دست‌کم در سه مورد ناکافی بوده است. نخست آنکه، اگرچه طرح‌های جامع مدیریت فاجعه در اکثر مناطق برای حفاظت از زندگی و اموال انسانی موجود بود، اما اغلب آنها به‌طور کامل نتوانستند به حفاظت مناسب اقلام میراث فرهنگی پاسخ دهند. در وهله بعد، مدیریت موثر خطر فاجعه در بخش میراث فرهنگی، با توجه به فقدان ارزش بازار و غیربازار این منابع، اندک بود. در مورد سوم نیز به علت فقدان درک وضعیت ساختاری و وضعیت ساختمان‌های میراثی، همراه با پیش‌بینی‌های غلط هیدرولوژیکی، اقدامات محافظتی ناکافی یا نادرست انجام شده است. در نتیجه این گزارش، کمیسیون اروپا یک پروژه پژوهشی مشترک را برای حفاظت از میراث فرهنگی در برابر سیل تحت نام اختصاری CHEF که در فوریه ۲۰۰۷ آغاز شد، تعریف کرد. هدف اصلی پروژه CHEF ارائه توصیه‌هایی برای آمادگی برای سیل و پیشگیری از آسیب و همچنین از دست دادن اشیاء و مکان‌های فرهنگی متحرک و غیرقابل جابه‌جایی بود؛ این پروژه همچنین تحلیلی از اثرات سیل را انجام داد.

پروژه CHEF همزمان با مراحل اولیه چارچوب عملیاتی هیوگوی ژاپن برای سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۵ انجام می‌شد؛ پروژه‌ای که با عنوان «ایجاد انعطاف‌پذیری ملل و جوامع به حوادث» در کنفرانس جهانی کاهش فجایع آغاز شد. اما پروژه CHEF

سه سال طول کشید و تا اوایل سال ۲۰۱۰ اجرا شد و کارشناسان در زمینه‌های مختلف از هفت کشور مختلف اروپایی را فرا گرفت. یکی از اهداف اصلی این پروژه ارتقای «ادغام پژوهش‌های چندرشته‌ای برای حمایت علمی از سیاست‌های اروپا» بود. شرکت‌کنندگان گستره‌ای از جنبه‌های مختلف را برای جلوگیری یا کاهش آسیب‌های ناشی از سیل به اقلام میراث فرهنگی و همچنین داشتن چالش‌هایی مانند نبود ارتباط اسناد، شرایط ساختاری نامطلوب و ویژگی‌های مواد ناشناخته در نظر گرفتند. با این همه، این مطالعه متمرکز بر جنبه‌های فنی و علمی بود و به نظر می‌رسد توجه کمتری به ارتقای جنبه‌های قانونی ادغام حفاظت از دارایی‌های میراث در برنامه‌های کاهش خطر فاجعه ملی داشته است.

علاوه بر این، در ماه مارس ۲۰۱۲، نهاد UNISDR در شهر ونیز، کنفرانسی با عنوان «انعطاف‌پذیری شهرها در برابر فاجعه: حفاظت از میراث فرهنگی و سازگاری با تغییرات اقلیمی» با حضور شهرداران شهرهای اروپایی، نمایندگان آژانس‌های کاهش ریسک فاجعه در سطح دولت‌های ملی و محلی، همچنین سازمان‌های منطقه‌ای، بخش خصوصی و سه نهاد سازمان ملل متحد انجام داد. از جمله اهداف این کنفرانس نیز بررسی «نقش کلیدی میزان کاهش خطر فاجعه و حفاظت از میراث فرهنگی» بود. براساس قطع‌نامه این کنفرانس، مقرر شد شبکه‌های محلی در سطح اروپا مشارکت بیشتری در درک مقاومت در برابر بلایای طبیعی با تمرکز ویژه در حفاظت از میراث فرهنگی و سازگاری با تغییرات آب و هوایی داشته باشند. همچنین طبق آن، بر حمایت از ادغام نگرانی‌های میراث در سیاست‌های ملی و محلی کاهش خطر فاجعه و در عین حال اطمینان از اینکه خطرات فاجعه در برنامه‌های مدیریتی و سیستم‌های املاک میراثی در کشورها، به خصوص برای میراث جهانی، مورد توجه قرار گرفته، تاکید شد.

در همین حال، در ششمین انجمن اروپایی کاهش خطر فاجعه که در اکتبر سال ۲۰۱۵ در پاریس برگزار شد، یکی از پژوهش‌ها، چارچوب جدیدی را برای شناخت نقش فرهنگ و میراث فرهنگی به‌عنوان اجزای مدیریت ریسک فاجعه معرفی کرد. این کنفرانس شامل یک سفر میدانی نیز به موزه لوور بود تا مشخص شود این موزه مهم چگونه خود را برای حفاظت از گنجینه‌های هنری ارزشمندش از خطر سیل آماده کرده است. بررسی‌ها نشان داد علاوه بر درب‌های ضد آب، سدها و پمپ‌ها، یک طرح تخلیه‌ای در این موزه وجود دارد که توسط کارکنان متخصص در عرض ۷۲ ساعت پس از هشدار سطح بالا اجرا می‌شود و بر آن اساس، آثار هنری به یک انباری ۲۰ هزار متر مربعی واقع در را لیوین در شمال فرانسه که با این هدف ساخته شده نقل مکان خواهند کرد.

در پایان این کنفرانس نیز تاکید شد جلوگیری از آسیب به میراث فرهنگی به‌طور قابل‌توجهی به توسعه اقتصادی، نوآوری و ایجاد شغل کمک می‌کند و باید ازسوی سیستم‌عامل‌های ملی مورد توجه قرار گیرد. تشویق برای اولویت قائل شدن برای دارایی‌های فرهنگی در راستای کاهش خطر فاجعه نیز مورد تاکید قرار گرفت و بر آمادگی برای کاهش ریسک فاجعه در میراث فرهنگی با بهره‌گیری از نوآوری، به ویژه در سایت‌های میراث جهانی و با توجه به تجربه‌های گذشته تاکید شد.

منبع: پرستو فخاریان - خبرگزاری دنیای اقتصاد